

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-100>

УДК 330.341

ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ, НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «СЛАВУТСЬКИЙ ХЛІБЗАВОД»

TRANSFER OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF THE BAKERY INDUSTRY, ON THE EXAMPLE OF PJSC "SLAVUTSKY BAKERY"

Сай Леся Петрівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5081-4235>**Тріль Соломія Миколаївна**студентка,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2173-4036>**Sai Lesia, Tril Solomiia**

Lviv Polytechnic National University

У статті розглянуто змістовну сутність понять «інноваційна технологія» і «трансфер інноваційних технологій». Трансфер інноваційних технологій розглянуто як процес передачі на комерційній, чи безоплатній основі результатів інтелектуальної праці, виражених у нових, або покращених матеріальних, чи нематеріальних об'єктах. Також наведено класифікацію основних видів трансферу інноваційних технологій: за змістом угод між власником технології і її замовником, за способом трансферу, за грошовою складовою, за характером взаємозв'язку, за цільовим призначенням, за інноваційністю технологій, що передаються. Результати дослідження дали можливість виокремити етапи процесу пошуку і відбору технологій та їх постачальників, для успішного досягнення мети трансферу. Розглянуто функції центрів трансферу технологій, які мають важливе значення для налагодження взаємодії між споживачем і власником інноваційних технологій з приводу їх трансферу.

Ключові слова: інноваційна технологія, трансфер інноваційної технології, механізм трансферу, центри трансферу технологій, хлібопекарська галузь.

The article deals with the substantive essence of the concepts of "innovative technology" and "transfer of innovative technologies". The transfer of innovative technologies is considered as a process of transferring, on a commercial or free of charge basis, the results of intellectual labor expressed in new or improved tangible or intangible objects. It is noted that from an economic point of view, technology should be considered not only a machine or a computer, but also everything that helps to improve the production process, from product formulation to employee training. The concept of "technology" is considered as a clearly defined sequence of actions embodied in a particular object or process with the aim of transforming input elements into output elements. Innovative technologies are technologies that are new or improved as a result of the application of intellectual labor. It is noted that the mechanism of transfer of innovative technologies includes an established, on the basis of an agreement, interaction between its owner and the buyer regarding the transfer of technology. The results of the study made it possible to identify the stages of the process of searching for and selecting innovative technologies and their suppliers to achieve the transfer goal. The article also provides a classification of the main types of innovative technology transfer: by the content of agreements between the technology owner and its customer, by the method of transfer, by the monetary component, by the nature of the relationship, by the intended purpose, by the innovativeness of the transferred technologies. The functions of technology transfer centers, which are intermediaries in establishing interaction between the consumer and the owner of innovative technologies regarding their transfer, are considered. These centers help to establish contact between technology transfer entities, collect up-to-date data on the technology transfer market, create a database of technology suppliers and consumers, assist in documenting intellectual property rights to a particular technology, and create conditions for commercializing research and development of scientific institutions.

Keywords: innovative technology, transfer of innovative technology, transfer mechanism, technology transfer centers, bakery industry.

Постановка проблеми. Інноваційні технології – це рушійна сила розвитку не лише окремої країни, а й людства загалом. Сьогодні, конкурентні переваги має той виробник, котрий володіє інноваційними технологіями, і активно їх використовує в своїй діяльності. Тенденції світового ринку технологій вказують на те, що пріоритетними для покупців є ресурсозберігаючі, екологічно-безпечні і IT-технології.

Трансфер інноваційних технологій є законним завершенням процесу взаємодії між їх власником і споживачем, який передбачає передачу на комерційній, чи безоплатній основі результатів інтелектуальної праці, виражених у матеріальних, чи нематеріальних об'єктах.

Сьогодні, значною проблемою для підприємств при трансфері інноваційних технологій є їх недостатня компетентність у питаннях пошуку, відбору і трансферу технологій, а для розробника (власника) – проблема збуту власного інтелектуального продукту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Трактувань поняття технологія є чимало, проте, вони мають вузькоспеціалізовані значення. На основі аналізу наукових праць, нами дано таке узагальнююче визначення поняття «технологія» як чітко визначену послідовність дій, що втілені в певному об'єкті, чи процесі з метою перетворення вхідних елементів у вихідні.

Інноваційні технології – це технології, які є новими, чи покращеними в результаті застосування інтелектуальної праці.

Дослідженням проблематики трансферу технологій займається чимало українських науковців, зокрема: Андросова О. Ф., Бутенко Д. С., Ткачук І. І., Кузьмінська Н. Л., Касич А. О., Бурківська В. А., Денисюк В. А., Розгон О. В., Смирнова Н. В., Швець Г. О., Юзефович А. Е. та інші.

Касич А.О. стверджує, що трансфер технологій – це процес інформування, поширення, передачі та впровадження результатів людського інтелекту та науково-технічних розробок від його розробника до кінцевого споживача з метою забезпечення технологічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоздатності підприємства, економічного ефекту від упровадження цих розробок за виконання умов платності [4].

Бутенко Д. С. та Ткачук І.І. підкреслюють, що трансфер знань і технологій може здійснюватися або у вигляді знань, досвіду, науково-технічної інформації, або в матеріалах,

машинах, обладнанні. Саме трансфер виступає одним із джерел підвищення інноваційного потенціалу підприємства [2].

Відповідно до Закону «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: трансфер технології – це передача технології, що оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними та/або юридичними особами, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права і обов'язки щодо технології та/або її складових. Цей Закон, також, визначає перелік договорів що використовуються при трансфері технологій, котрий, на нашу думку, не є вичерпним: договір про поставку промислової технології; договір технічно-промислової кооперації; договір про надання технічних послуг; договір інжинірингу; договір про створення спільних підприємств; договір про надання в оренду або лізинг складових технологій, обладнання; договір комерційної концесії (франчайзингу) [7].

Виходячи з усіх, проаналізованих тверджень, можна зробити висновок, що трансфер інноваційних технологій є складним процесом, якому передують досягнення згоди між учасниками трансферу, і, котрий охоплює досить широке коло механізмів взаємодії між його учасниками з приводу передачі нових, або покращених технологій в матеріальній, чи нематеріальній формах.

Враховуючи результати проведених досліджень за обраною проблематикою, доцільно було б уточнити понятійний апарат трансферу інноваційних технологій, розвинути його класифікацію, дослідити особливості механізму трансферу технологій.

Постановка завдання: дослідити основні аспекти трансферу інноваційних технологій хлібопекарської галузі, на прикладі ПрАТ «Славутський хлібозавод»

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний час, хлібопекарська галузь України втратила близько 20% від загальної кількості підприємств внаслідок воєнних дій. Для забезпечення населення продовольством даний показник не є критичним, оскільки по-перше загальна чисельність населення країни зменшилася, по-друге загальні потужності хлібозаводів країни були розраховані на забезпечення продовольством близько 50 млн. осіб. Через нестабільну економічну ситуацію, зменшення обсягів сировини, ціна на хліб на ринку України почала зростати. Ціна на даний товар зросла майже на 20% і на європейських ринках.

Хліб і борошняні вироби є одними з основних продуктів харчування для більшості українців. Незважаючи на таку значну роль ринок хліба та хлібобулочних виробів в останні роки має тенденцію до зниження обсягів споживання. Дана тенденція є визначною не лише в Україні, але й у всьому світі. Причиною цього є те, що люди все більшу увагу приділяють своєму харчуванню та обирають продукти з нижчим вмістом калорій.

На українському ринку існує велика кількість виробників хлібопекарської продукції – це великі хлібозаводи і невеликі приватні пекарні, які випікають продукцію за власними рецептами і технологіями у відповідності до державних стандартів. Здебільшого потреби споживачів забезпечуються локальними підприємствами. Одним, з яких є ПрАТ «Славутський хлібозавод»

ПрАТ «Славутський хлібозавод» виготовляє, продає та перевозить більш як 40 видів хлібобулочних, 154 видів здобних і кондитерських, 14 видів бубличних і макаронних виробів. Що доби на підприємстві випікається більше, ніж 13 тон продукції. Лише за останні 8 місяців 2023 року ПрАТ «Славутський хлібозавод» виготовив 2827 тонн хлібобулочних, 115 тонн здобних та кондитерських виробів.

Підприємство ПрАТ «Славутський хлібозавод» працює на ринку уже більше, ніж 30 років. Воно вже давно стало повноцінним, конкурентним учасником хлібобулочного ринку у своєму регіоні. Підприємство має налагоджену систему доставки сировини, виготовлення продукції, доставки готової продукції та її реалізації через власні фірмові магазини.

Технології в хлібопекарській галузі відіграють значну роль, вони застосовуються на різних етапах виробництва та продажу продукції. З економічної точки зору технологією слід вважати не лише машину або комп'ютер, а й усе, що допомагає покращити процес виробництва, починаючи з рецептури продукції, закінчуючи навчанням співробітників. Так, завдяки трансферу сучасних технологій, можна автоматизувати процес приготування та випікання хлібобулочних виробів, вдосконалити процес управління на підприємстві та оптимізувати маркетингові та логістичні процеси. Якщо підприємець інтегрує в роботу пекарні сучасні технології виробництва та новітнє обладнання, то продуктивність буде значно вищою.

Відповідно, трансфер інноваційних технологій, які використовуються у хлібопекарській галузі, за цільовим призначенням,

можна класифікувати на: трансфер технологій виробництва, технологій бізнес-процесів, технологій управлінських. За ознакою інноваційності технологій, то це – трансфер нових технологій, які радикально відрізняються від існуючих на ринку (наприклад, технології тривимірного рентгенівського дослідження якості хліба), або трансфер вдосконалених технологій, що мають покращені характеристики, властивості.

Враховуючи результати аналізування наукових праць [8–10], нами, також, виділено такі види трансферу інноваційних технологій, специфіка, яких визначається змістом угод між власником технології і її замовником (набувачем):

– трансфер технологій у нематеріальній формі – передача знань, досвіду, науково-технічної інформації на основі: ліцензійних угод, патентних угод, угод про передачу ноу-хау, консалтингу, аутсорсингу, інжинірингу);

– трансфер комплексу технологій у матеріальній (машини, обладнання, технологічні лінії, агрегати, програмне забезпечення й т. ін.) і нематеріальній формах на основі: ліцензійних угод, патентних угод, договору про спільну діяльність, договору про придбання корпоративних прав, договору про науково-виробничу кооперацію, франчайзинг й т. ін.);

– трансфер технологій у матеріальній формі на основі: договору купівлі-продажу обладнання, контракту про зворотні закупівлі, лізингу, договору про створення підприємства «під ключ» та ін.).

Крім того, можна виділити такі види трансферу інноваційних технологій:

А) за грошовою складовою:

– комерційний і некомерційний трансфер технологій, які різняться не тільки грошовою складовою, але й ступеню регламентації взаємовідносин. Так некомерційний не має жорсткої регламентації та здійснюється на безоплатній основі. Комерційний передбачає оформлення взаємовідносин у вигляді договору, в якому зазначаються права і обов'язки сторін угоди, і плата за використання технології.

Б) за характером взаємозв'язку між організаціями, що здійснюють передачу технологій:

– внутрішній і зовнішній трансфер технологій. Внутрішня форма передбачає передачу технологій в межах структурних одиниць однієї юридичної особи, що узгоджують свою діяльність з політикою головної компанії. Зовнішня форма використовується між сторонами, які не підпорядковуються одна одній і діють самостійно.

Підприємство ПрАТ «Славутський хлібозавод» здійснює постійний комерційний трансфер технологій в якості їх споживача. Насамперед, це купівля обладнання, яке використовується у технологічних процесах виробництва продукції, і технологій, що стосуються забезпечення різних аспектів функціонування підприємства. Застосування сучасних технологій дозволяє підвищити якість виготовленої продукції, зменшити кількість браку, збільшити відсоток якісної продукції в партії, знизити собівартість, збільшити ресурсоефективність, зменшити час на виготовлення одиниці продукції та розширити асортимент продукції підприємства.

Крім трансферу технологій у матеріальній формі (обладнання), на ПрАТ «Славутський хлібозавод» ведеться пошук інноваційних технологій виробництва хлібобулочних виробів, які мають підвищену харчову цінність з використанням нетрадиційної сировини. Перспективним спрямуванням вважають застосування композитних сумішей на базі вітчизняної сировини з метою підвищення харчової цінності, поліпшення якості хліба, подовження тривалості зберігання і його свіжості [11].

Ще одним напрямком є пошук технологій випікання нетрадиційних (альтернативних) видів хлібобулочних виробів (рисовий папір, хліб з гарбуза, кіноа, амаранту, макарони з бобових тощо), які переважно імпортуються в Україну. Крім того, заслуговують на увагу технології виробництва дієтичних та безглютенних хлібобулочних виробів, які користуються значним попитом.

Важливим аспектом при трансфері технологій виробництва хлібобулочних виробів є отримання відповідного «ноу-хау» (знання, виробничий досвід, секрети виробництва), від якого залежить якість виготовленої продукції. Оскільки, «ноу-хау» здатне забезпечити конкурентні переваги розробнику технології, то він зберігає його в таємниці, і придбати його досить складно.

Механізм трансферу інноваційних технологій включає налагоджену, на основі досягнутої домовленості, взаємодію між її власником і покупцем щодо передачі технології. Для успішного функціонування механізму трансферу інноваційних технологій на ПрАТ «Славутський хлібозавод» доцільно організувати процес пошуку і відбору технологій та їх постачальників, наступним чином:

1) аналізування стану технологій на ПрАТ «Славутський хлібозавод» та формування пропозицій, щодо їх купівлі;

2) дослідження ринку вітчизняних та іноземних технологій з метою виявлення тієї, що максимально відповідає вимогам покупця до неї. Під час вибору обладнання є багато нюансів, необхідно звертати увагу на його оснащення, термін корисної дії, чи зможе воно синхронно працювати з уже наявними на підприємстві машинами. Під час вибору рецептури існує не менше проблем, чи зможе підприємство знайти постачальників сировини, чи прийме споживач даний товар, чи має підприємство усе необхідне обладнання для виробництва;

3) вивчення досвіду інших фірм у сфері трансферу і використання даної технології;

4) моніторинг законодавчих актів у сфері захисту інтелектуальної власності і трансферу технологій;

5) вибір постачальника технології на основі аналізу: репутації постачальника; попередньої ціни, яку він встановлює за технологію; відповідності встановленим критеріям; складових пакету технології (технічна частина, навчання персоналу, маркетинг, спільна дослідницька діяльність); гарантійних зобов'язань продавця; екологічних показників і енергоефективності технології (для промислових технологій); змін в роботі та управлінні компанією, які вимагає ця технологія; можливості використання бренда; прав на використання технології; ефективності і окупності впровадження технології на підприємстві.

6) ведення переговорів, під час яких необхідно виконати два основні завдання: узгодити максимально вигідну для обох сторін ціну; розробити план реалізації трансферу (етапи, терміни, технічні умови майбутнього трансферу) [2].

7) підготовка проекту угоди щодо трансферу технології із зазначенням характеру і обсягу прав на її використання;

8) укладання угоди щодо трансферу технології.

Ситуація на підприємстві і особливості підготовки і організування трансферу певної інноваційної технології, впливають на вибір способу його здійснення. Можна виділити такі способи трансферу інноваційних технологій:

– Прямий трансфер технології від її власника (виробника і, чи розробника);

– Трансфер інноваційної технології із залученням посередників. Під час трансферу інноваційних технологій у багатьох підприємств, виникає проблема з некомпетентністю у даній сфері, бо даний процес потребує детального аналізу ринку технологій та їх постачальників.

Саме тому, все більше підприємств користуються послугами центрів трансферу технологій, які виступають свого роду посередниками між постачальником та споживачем інноваційних технологій.

Як показує світова практика, процес трансферу технологій найоптимальніше можна організувати шляхом звернення до науково-виробничих і дослідницьких об'єднань та центрів, які надають широкий спектр послуг у сфері трансферу технологій. Зокрема, можливі такі послуги даних посередників, як створення технологій під замовлення, налагодження контактів між суб'єктами трансферу, збирання інформації та створення баз даних про попит і пропозицію на передачу технологій, охорона інтелектуальних прав і комерціалізація результатів наукових досліджень та розробок [1].

Центри трансферу технологій допомагають встановити контакт між суб'єктами передачі технологій, збирають актуальні дані про ринок трансферу технологій, створюють базу даних з постачальниками та споживачами технологій, надають допомогу під час документарного затвердження інтелектуальних прав на певну технологію та створюють умови для комерціалізації досліджень та розробок наукових установ.

Дані організації є двох видів [10]:

1. Самостійна організація, що незалежно здійснює свою комерційну діяльність, яка ґрунтується на принципах самофінансування.

2. Структурна частина державної установи, що здійснює науково-дослідницьку діяльність та працює на комерційній основі. Прикладом співпраці з таким центром передачі технологій може бути заключення договору про співпрацю з підрозділом наукової установи, що займається дослідницько-виробничою діяльністю у сфері трансферу технологій.

Вітчизняні Центри трансферу технологій, представлені двома найкрупнішими мережами: Українська інтегрована система трансферу технологій (УТТН) та Національна мережа трансферу технологій (НТТН). Вони працюють майже паралельно, а їхні бази даних не об'єднані в одну загальну базу, що створює перешкоди на шляху вільного та швидкого доступу до всіх наявних профілів для потенційного покупця та продавця. Крім того, створена Міжрегіональна мережа трансферу технологій. Даний центр надає підтримку як постачальникам так і споживачам технологій, використовуючи при цьому власну інформаційну базу. Мережа має три

офіси у різних наукових закладах України (Український інститут науково-технічної експертизи, Одеський національний економічний університет та Громадська організація «Технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології»») [10].

Для постачальників технологій мережа надає консультації щодо прав на інтелектуальну власність, здійснення процесу передачі технологій та способів комерціалізації технологій. Для споживачів міжрегіональна мережа допомагає знайти відібрати найбільш перспективні технології на ринку. Постійно організовує заходи для підвищення кваліфікації у сфері трансферу технологій, як для розробників технологій, так і для споживачів.

Всі вище перелічені посередники сприяють пошуку технології і вибору постачальника, але специфіку трансферу інноваційних технологій буде визначати, укладений між сторонами договір. Наприклад, сьогодні, активно відбувається трансфер інноваційних хлібопекарських технологій на основі франчайзингу. Чимало приватних пекарень використовують франшизи відомих на ринку хлібопекарських брендів. ПрАТ «Славутський хлібозавод» активно запроваджує цю форму трансферу в якості продавця своєї франшизи. Специфіка трансферу інноваційних технологій за франчайзинговою угодою буде визначатися умовами передачі комплексу прав на їх використання: технічного досвіду, ноу-хау, технології виробництва продукції, знань і досвіду щодо ведення бізнес-процесів.

При трансфері інноваційних технологій, які відносяться до об'єктів промислової власності, і захищені відповідними охоронними документами (патентом, чи свідоцтвом), важливою умовою трансферу є дотримання встановлених в угоді: обсягу прав, які передаються, строку та території дії дозволу на використання, а також виду діяльності, сфери використання, мінімального обсягу виробництва.

Висновки. Інноваційні технології мають важливе значення для виготовлення конкурентоздатної продукції підприємствами хлібопекарської галузі.

Сьогодні, на ринку інноваційних технологій, що використовуються в хлібопекарській галузі України найактивніше відбувається трансфер покращених нематеріальних технологій (технологій випікання хлібобулочних виробів, технологій ведення бізнес-процесів, управлінські технологій та ін.), насамперед, вітчизняного виробника, які не вимагають радикальних

змін і значних фінансових витрат на підприємстві в умовах військового стану в країні. Щодо трансферу інноваційних матеріальних технологій, то, це, насамперед, іноземні технології, трансфер котрих, зумовлений потребою в оновленні обладнання на підприємстві через його зношеність, чи неможливість ремонту, або через зміни у технологіях, де воно використовується.

Обираючи певний вид інноваційної технології підприємству потрібно визначити потребу в технології, здійснити пошук і вибір технології і її постачальника та обрати механізм її трансферу, який включає об'єкт, спосіб, умови і форму трансферу.

Щодо способу трансферу, то він буде залежати від виду обраної інноваційної технології і здатності підприємства самостійно здійснити

всі етапи підготовки і реалізації її трансферу. На умови і форму трансферу буде впливати вид, укладеної угоди щодо передачі інноваційної технології.

Зменшити ризики, пов'язані з процесом трансферу інноваційних технологій можна шляхом залучення посередників. Одним з видів посередників є центри трансферу технологій, котрі допомагають встановити контакт між суб'єктами передачі інноваційних технологій, збирають актуальні дані про ринок трансферу технологій, створюють базу даних з постачальниками та споживачами технологій, надають допомогу під час документарного затвердження інтелектуальних прав на певну технологію та створюють умови для комерціалізації досліджень та розробок наукових установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андросова О. Ф., Череп А. В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: монографія. Київ : Кондор, 2007. 356 с.
2. Бутенко Д. С., Ткачук І. І. Трансфер інноваційних технологій: сутність і значення для сучасної економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 232–235.
3. Денисюк В. А. Стан та перспективи розвитку передачі (трансферу технологій) в Україні. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період*. 2000. № 16. С. 370–377.
4. Касич А. О., Бурківська В. А. Трансфер технологій як механізм інноваційного розвитку підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 6 (11). С. 188–194. URL: <http://pev.kpu.zp.ua/vypusk-11>
5. Кузьмінська Н. Л. Трансфер технологій як форма просування інновацій в Україні. *Наукові праці НУХТ*. 2009. № 31. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/566>
6. Осецький В., Красота О., Куліш В. Трансфер технологій як індустріальний тригер розвитку малого підприємництва та формування інноваційного потенціалу підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-88>
7. Про державне регулювання у сфері трансферу технологій: Закон України від 2006 р. № 143-V зі змінами і доповненнями від 16.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>
8. Розгон О. В. Організаційні форми трансферу технологій в інноваційному процесі. *Право та інновації*. 2021. № 1(33). С. 14–21.
9. Смирнова Н. В. Узагальнення існуючих теоретико-методичних підходів до формування механізму комерціалізації інновацій і трансферу технологій. *Економіка і фінанси*. 2015. № 3. С. 44–53.
10. Швець Г. О. Трансфер технологій – головний механізм інноваційного розвитку України. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. Вип. 31(1). С. 259–266. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2016_31\(1\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2016_31(1)_37)
11. Юзефович А. Е. Продовольчі ресурси і соціальний прогрес. *Продовольчі ресурси. Серія: економічні науки*. 2019. № 3. С. 27–32.

REFERENCES:

1. Androsova O. F. and Cherep A. V. (2007) *Transfer tekhnolohii yak instrument innovatsiinoi diialnosti: monohrafiia* [Technology transfer as a tool for implementing innovation: monograph]. Kyiv: Kondor, 356 p. (in Ukrainian)
2. Butenko D. S. and Tkachuk I. I. (2015) *Transfer innovatsiinykh tekhnolohii: sutnist i znachennia dlia suchasnoi ekonomiky Ukrainy* [Transfer of innovation technologies: essence and significance for economy of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic issues*, vol. 3, pp. 232–235.
3. Denisyuk V. A. (2000). *Stan ta perspektyvy rozvytku peredachi (transferu tekhnolohii) v Ukraini* [Status and prospects of the technology transfer (technology transfer) in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyi period Socio-economic research in the transition period*, vol. 16, pp. 370–377.

4. Kasych A. O. and Burkivska V. A. (2018) Transfer tekhnolohiyi yak mekhanizm innovatsiynoho rozvytku pidpriyemstva [Technology transfer as a mechanism of innovative development of the enterprise]. *Priazovsky Economic Bulletin – Priazovsky Economic Bulletin*, vol. 6 (11), pp. 188–194. Available at: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/566>
5. Kuzminska N. L. (2009) Transfer tekhnolohii yak forma prosuvannya innovatsii v Ukraini [Technology transfer as a form of innovation promotion in Ukraine]. *Naukovi pratsi NUKhT – Scientific works of NUFT*, vol. 31. Available at: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/566>
6. Osetskiy, V., Krasota, O. and Kulish, V. (2023) Transfer tekhnolohii yak industrialnyi tryher rozvytku maloho pidpriemnytstva ta formuvannya innovatsiynoho potentsialu pidpriemstva [Technology transfer as an industrial trigger for the development of small business and the formation of innovative potential of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-88>
7. Pro derzhavne rehuliuвання u sferi trasferu tekhnolohii: Zakon Ukrainy vid 2006 r. № 143-V zi zminamy i dopovnenniamy vid 16.10.2020 r. [On state regulation in the field of technology transfer: Law of Ukraine No. 143-V of 2006, as amended on October 16, 2020]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
8. Razgon O. V. (2021) Orhanizatsiini formy transferu tekhnolohii v innovatsiynomu protsesi [Organizational forms of technology transfer in the innovation process]. *Pravo ta innovatsii – Law and Innovation*, vol. 1(33), pp. 14–21.
9. Smyrnova N. V. (2015) Uzahalnennia isnuichykh teoretyko-metodychnykh pidkhodiv do formuvannya mekhanizmu komertsializatsii innovatsii i transferu tekhnolohii [Generalization of existing theoretical and methodological approaches to the formation of a mechanism for commercialization of innovations and technology transfer]. *Ekonomika i finansy – Economics and Finance*, vol. 3, pp. 44–53.
10. Shvets H. O. (2015) Transfer tekhnolohii – holovnyi mekhanizm innovatsiynoho rozvytku Ukrainy [Technology transfer is the main mechanism of innovative development of Ukraine]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Seriya Ekonomichni nauky – Bulletin of Priazovsky State Technical University. Series: Economic sciences*, vol. 31(1), pp. 259–266.
11. Yuzefovich A. E. (2019) Prodovolchi resursy i sotsialnyi prohres [Food resources and social progress]. *Prodovolchi resursy. Seriya: ekonomichni nauky – Food resources. Series: economic sciences*, vol. 3, pp. 27–32.